

B) Transfer datoteka sa PC-a na udaljeno računalo (upload)

☐ Naredba: rz (receive Zmodem)

Naredbom rz se udaljenom računalu daje signal da počinje primati podatke, nakon toga je potrebno PC-u dati signal da počne slati podatke (u Telix-u tipka PgUp) i ime datoteke.

7. OSNOVNE MREŽNE USLUGE

Osnovne mrežne usluge su programi za komunikaciju s drugim korisnicima u mreži (mail, talk), transfer datoteka (ftp) i pronalaženje istih (archie).

Elektronička pošta

Elektronička pošta (E-mail) jedan je od načina komunikacije pomoću računalnih mreža.

E-mail Vam omogućava da primete poruke, odgovarate na primljene poruke, šaljete dalje primljene poruke, uključujete prije napisane datoteke, izvlačite dio poruke u posebnu datoteku, ispisujete poruku na pisaču, a da pri tome ne razmišljate o načinu dostave te pošte.

Talk

Talk je mrežna usluga koja omogućava razgovor sa korisnicima koji trenutno rade na bilo kojem računalu u svijetu spojenom u mrežu.

FTP

Jedan od najčešćih protokola za prijenos datoteka između računala u mreži jest File Transfer Protocol (FTP). Na mnogim sustavima to je ujedno i ime programa koji koristi taj protokol. Da bi ste mogli prenijeti podatke s nekog udaljenog računala, ili na to računalo, morate imati korisničku oznaku (username, login) na tom računalu koja Vam omogućava da se tamo prijavite i obavite željeni prijenos podataka.

Archie

Na pojedinim računalima (ftp serverima) možete upotrijebiti korisničku oznaku anonymous, a umjesto lozinke (password) unosite svoju E-mail adresu ili IP broj računala s kojeg se priključujete na udaljeno računalo. Na ftp serverima se između ostalog nalazi 'public domain' softver.

Archie je servis koji pretražuje prostore ftp servera i pomaže u izbjegavanju beskonačnih traženja određene datoteke.

8. MREŽNI INFORMACIJSKI SERVISI

Pomoću mrežnih informacijskih servisa korisnicima su dostupne informacije iz svih područja interesa (znanost, hobi, sport, politika, zabava itd.) bilo gdje u svijetu.

Postoje alati za pretraživanje za gotovo sve informacijske servise.

News grupe

Usluga koja omogućuje širokom krugu diskusije na zajedničke teme. News grupe danas sadrže više tisuća tema koje se svakim danom dopunjuju. Na svaki objavljeni prilog možete

odgovoriti ili ga komentirati i taj će doprinos diskusiji kroz kratko vrijeme biti dostupan na svim registriranim čvorištima.

Mailing liste

Posebna su podvrsta elektroničke pošte. Svaka poruka upućena na listu bit će odaslana na privatne E-mail adrese pretplatnika te liste.

Gopher

Sustav za pasivno oglašavanje i pretraživanje velikih količina informacija. Podaci su organizirani u hijerarhiji direktorija i mogu se pretraživati s bilo kojeg računala u Internetu.

World Wide Web

Sustav za pregledavanje informacija koje sadrže putokaze i veze unutar teksta ili slike na druge objekte. Taj se koncept naziva Hypertext. Objekti mogu biti tekst, slike, zvuk, animacija i video.

9. PODSJETNIK ZA KORIŠTENJE CARNET MREŽE

Podrška korisnicima (helpdesk):

e-mail: helpdesk@srce.hr, helpdesk@carnet.hr
tel. 510-033 (od 8 do 16 sati)

Telefonski brojevi modema za pristup CARNet-u:

Zagreb: 61 177 77, 45 610 05, 61 297 11
Split: 56 11 55
Dubrovnik: 41 16 55
Rijeka: 22 77 88, 22 77 80

Setup modema N,8,1

Nakon prijave na terminal server dodatne informacije možete dobiti naredbom:

```
telnet info.carnet.hr  
login: info
```

Informacije također možete dobiti na:

```
gopher.srce.hr  
www.srce.hr  
gopher.carnet.hr  
www.carnet.hr  
ftp.carnet.hr
```


SVEUČILIŠNI RAČUNSKI CENTAR
Josipa Marohnića bb, Zagreb

Prvi dan u
CARNet-u

Kratki priručnik

Pripremila:
Sonja Prišćan

Rujan, 1995.

1. UVOD

Ovo je kratki priručnik uz tečaj Prvi dan u CARNet-u. Na ovom tečaju bit ćete upoznati s pravilima rada u CARNet-u, načinima povezivanja, osnovnim mrežnim uslugama, te mrežnim informacijskim sustavima. Također ćete naučiti nekoliko UNIX naredbi za mijenjanje lozinke, pregledavanje dokumentacije, te prijenos datoteka.

2. RIJEČNIK POJMOVA

Archie - program za pretraživanje ftp servera

ASCII - American Standard Code for Information Interchange, standardni kod za razmjenu informacija

Administrator - osoba zadužena za tehničko održavanje računala i mreže. Isto što i "sistem inženjer", "superuser" ili "root"

AT set naredbi - skup naredbi za programiranje i upravljanje modemom

CARNet - Croatian and Academic Research Network, Hrvatska akademska i istraživačka mreža, akademski dio hrvatske mreže

Download - prijenos podataka sa udaljenog računala na lokalno računalo

Elektronička pošta - jedan od načina komunikacije pomoću računalnih mreža

FTP - File Transfer Protocol, protokol za transfer datoteka i istoimeni program

Ftp server - server na kojem se nalaze razne vrste podataka (public domain softver, dokumentacija, tekstovi, multimedijalni objekti itd.)

Hypertext - tekst sa upisanim putokazima i vezama prema drugim objektima

Internet - globalna mreža računala

Komandna linija - mjesto za upisivanje naredbe u terminalskom načinu rada

Korisničko ime - isto što i "login", "account" ili "user name" Skraćeno ime korisnika definirano na računalu zajedno s imenom računala i mreže čini jedinstvenu adresu u svijetu.

Korisnik - svaka fizička osoba koja ima korisničko ime na bilo kojem računalu koje je posredno ili izravno priključeno na CARNet mrežu

Lozinka - isto što i "password", identifikacijska šifra korisnika (elektronički potpis)

Mailing lista - simbolička adresa stvorena za obavještanje i diskutiranje na određenu temu.

Modem - MODulator / DEModulator, uređaj za prijenos podataka

Multimedia - naziv za aplikaciju koja sadrži tekst, zvuk, sliku, animaciju ili video

News groups - usluga koja omogućava širokom krugu ljudi diskusije na zajedničke teme.

Operacijski sustav - sustav programa i naredbi koji predstavljaju sučelje između korisnika i računala s vanjskim jedinicama

PC - osobno računalo, najčešće IBM kompatibilno

Prompt - oznaka da je računalo spremno prihvatiti slijedeću naredbu

Protokol - skup pravila i poruka potrebnih za uspostavljanje, održavanje i raskid komunikacije

Public Domain Software - javno dostupan besplatan softver

Talk - program za razgovor dva korisnika

TELIX - komunikacijski program za PC

Telnet - naziv protokola i istoimene naredbe koja omogućava interaktivni terminalski rad na udaljenom računalu

Terminal - ulazna-izlazna jedinica računala, najčešće tastatura s monitorom

Terminal server - računalo i programi potrebni za opsluživanje terminala i udaljenih računala

UNIX - višekorisnički i višezadačni operacijski sustav, što znači da na jednom računalu može istovremeno raditi više korisnika koji istovremeno mogu pokrenuti više procesa.

Upload - prijenos podataka sa lokalnog računala na udaljeno

Zmodem - jedan od protokola za prijenos podataka

3. PRIJAVA I ODJAVA RADA

Na UNIX operacijskom sustavu postoji identifikacija korisnika, stoga svaki korisnik ima korisničko ime (login name) koji se sastoji od najviše osam znakova i lozinku kojom potvrđuje da je to stvarno ta osoba.

```
login: epriscan  
password:
```

Kada više ne želite raditi, koristite naredbu

```
exit ili logout
```

a) Pristup preko terminala u SRCU

Na terminalima u SRCU se prvo trebete izvršiti naredbu

```
telnet <ime računala na kojem imate account>
```

Kada se pojavi prompt login:, upišite svoj korisnički račun i lozinku.

b) Pristup preko PC-a s modemom

Pozvati program TELIX

AUTOMATSKO BIRANJE

Alt-D otvaranje izbornika s popisom brojeva s modemima (SRCE, ETF, IRB itd.)

D - biranje broja na kojem se nalazi kursor

A - dodavanje novog mjesta za broj

E - editiranje broja (upisivanje novog broja ili mijenjanje postojećeg)

BIRANJE POMOĆU AT SETA NAREDBI

Za pozivanje drugog modema preko telefonske linije potrebno je upisati naredbu

```
ATDP6117777
```

AT - attention (pažnja)

D - dial (zovi)

P - pulsno, ako imate tonsko biranje može biti i T preostali dio je telefonski broj

Uspostavljena veza - zvučni signal i ispis poruke

```
CONNECT <brzina>
```

Iza prompta terminal servera (srcs1>) potrebno je upisati naredbu:

```
telnet simboličko_ime_računala
```

DRUGE TELIX NAREDBE:

Alt H - prekid veze

Alt X - izlaz iz programa

ALT Z - pomoć

Pristup preko PC-a pomoću SLIP protokola

SLIP (Serial Line Internet Protocol) je protokol koji omogućuje da Vaš PC postane čvor u mreži sa grafičkim korisničkim sučeljem. Programski paket za SLIP (Trumpet Winsock za operacijski sustav MS-Windows) sadrži komunikacijske programe koji omogućuje vezu PC-a i udaljenog računala SLIP protokolom i programe za korištenje mrežnih usluga i informacijskih servisa (telnet, gopher, www, news, ftp, archie, ...). Veza se uspostavlja tako da se iz grupe CARNet Utilities pokrene Trumpet SLIP. U gornjem izborniku Dialer se nalaze script programi za nazivanje postojećih terminal servera u Hrvatskoj. Treba pokrenuti jedan od script programa. Nakon uspostavljanja veze Trumpet SLIP prozor treba minimizirati (ne zatvoriti), a sve ostale programe iz SLIP paketa možete koristiti. Po završetku rada treba pokrenuti script program bye.cmd iz Dialer izbornika Trumpet SLIP prozora koji prekida vezu.

4. PROMJENA LOZINKE

Na računalima u SRCU potrebno je iz sigurnosnih razloga mijenjati lozinku svaka dva mjeseca.

Sedam dana prije isteka lozinke javlja se poruka prilikom prijavljivanja za rad:

```
Your password will expire in 7 days
```

Naredba **passwd** omogućava promjenu lozinke.

5. DOKUMENTACIJA NA UNIX SUSTAVU

☐ Naredba: **man** <ime_naredbe>

Primjer: **man man**

Daje upute za korištenje i mogućnosti naredbe man.

☐ Naredba: **apropos** <pojam>

Daje popis stranica dokumentacije u kojima se spominje navedeni pojam

6. TRANSFER DATOTEKA

Preporučuje se transfer datoteka Zmodem protokolom

A) Transfer datoteka sa udaljenog računala na PC (download)

☐ Naredba: **sz** (send Zmodem)

Primjer: **sz ime_datoteke**

Datoteka će stići u direktorij koji je definiran za 'download'. Ako nema određenog direktorija datoteka će biti spremljena u tekući direktorij.